

ДЕМ'ЯНЕНКО Г.П., заслужений
працівник культури України

ІЗ ХУДОЖНЬОЇ СПАДЩИНИ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Багато сказано про велич Тараса Григоровича Шевченка – поета, Кобзаря, що став живим символом консолідації українського народу, викарбовування його національної гідності. Але Т.Г. Шевченко був й одним з тих, хто прокладали новий художній вектор, - засновником критичного реалізму в українському мистецтві. Він був одним із зачинателів і першим видатним майстром офорту у вітчизняному мистецтві. Сам поет своїм фахом вважав саме малярство. І він мав на це право. Вступивши 1838 року до петербурзької Академії мистецтв, закінчив її зі срібною медаллю та державним званням «вільного художника». Відомо понад 1000 шевченківських витворів образотворчого мистецтва.

Талант Тараса Шевченка - художника виявився у портретному, жанровому, пейзажному та сакральному (релігійному) малярстві. Він пробував себе також у скульптурі, різьбленні й гравюрі. Особливе визнання мали офорти митця. Саме за них 1860 року рішенням ради Академії його було обрано академіком з гравірування на міді. І навіть завершив свій земний шлях Кобзар у стінах Академії (мешкав у приміщенні закладу).

Тарас Шевченко малював картини, портрети, пейзажі, звертаючись до історії українського народу, його побуту. Починаючи з 1843 року, поет і художник виношував грандіозний задум видати альбом власних же офортів під назвою «Живописна Україна». Цей проект був запланований автором як періодичне художнє видання, яке мало б ілюструвати політичну історію України, починаючи ще від князівських часів, дати образ її мистецької культури, представити національні українські звичаї, а також ілюструвати й найоригінальніші пам'ятки української народної поетичної творчості. На гроші, виручені від розповсюдження «Живописної України», Шевченко мріяв викупити з кріпацтва своїх родичів, але загальна мета видання була значно ширшою і глибшою. Цим виданням Шевченко прагнув якомога повніше показати те, чим

Україна відрізняється від інших національних та соціальних утворень.

Про зміст і характер цього задуму за результатами подорожей Україною дають уяву офорти «Судна рада», «Дари в Чигирині у 1649 році», «Старости», «У Києві» та «Видубицький монастир» тощо, які відзначаються блискучою технікою, життєвою та історичною правдою. З часом творчість Шевченка - художника здобула визнання у світі та стала доповненням його поетичної творчості, з якою утворювала органічну цілісність і свідчила про його прагнення засобами мистецтва виховувати у суспільстві любов, прихильність та повагу до України, її історії, її народу.

Продовжуючи задум Кобзаря, Міністерство культури України, Національні Спілки письменників та художників України з 1990 року організують Всеукраїнську художню виставку «Мальовнича Україна», яка відбувається у рамках Міжнародного Шевченківського літературно – мистецького свята «В сім'ї вольній, новій...». Виставка побувала на полтавській, запорізькій, вінницькій, чернігівській землях, на Сумщині, Херсонщині, Черкащині, Хмельниччині тощо.

У середині буремних 90-х ХХ ст. Шевченківське свято прийшло і на Миколаївщину, проходило впродовж декількох днів і складалося з багатьох цікавих заходів. Це були виставки, творчі зустрічі, виступи літераторів, що прибули на свято, а також миколаївських поетів і письменників, діячів культури і мистецтва. У складі делегації були такі відомі діячі, як голова Національної Спілки художників України А. Чепелик, поетеса Г. Чубач, лауреати Шевченківської премії М. Озерний та Д. Кремінь, представники Міністерства культури України тощо. Урочисте відкриття Шевченківських днів на Миколаївщині відбулося у Миколаївському художньому музеї ім. В.В. Верещагіна.

Доречним буде згадати, що 2014 року виповнюється 100 років від дня відкриття музею. Маючи такий поважний вік, музей має й багаті традиції популяризації витворів образотворчого мистецтва. Набуття нашою державою незалежності стало могутнім поштовхом до поглиблення національної самосвідомості, відродження мови, традицій, піднесення творчості українського народу.

Відгукуючись на вимоги часу, працівники музею шукали можливість розширити українську тематику у своїй роботі. Так, вперше у Миколаєві були проведені виставки «Українська писанка з

Америци» (писанкарство та гончарство Т. Осадци та А. Перейми, США), «Вишиті ікони та хоругви отця Д. Блажейовського» (Італія), «Райдужний мир Міртали» (скульптура та поезії М. Кардиналовської, США), автор експозицій – Н. Сафонова. А також перші персональні виставки нині визнаних майстринь Тетяни Базілевської - Барташевич (ткані рушники, гобелени), Світлани Леонової (різьблення по кістці та рогу) та писанкарки Тетяни Ульянкіної, персональна меморіальна виставка художника Базілевського - Барташевича (живопис на склі, малярство та графіка), виставка родини Поліщуків із започаткованого на той час музейного проекту «Нові імена» тощо. Автор експозицій – О. Болдусева.

Кожна виставка була цікавою й самобутньою і за експонатами, і за творчою манерою втілення задуму. Але найяскравішою подією стала виставка витворів Т.Г. Шевченка з фондів Національного музею Тараса Шевченка. Вперше за історію художнього життя міста миколаївці зустрілися з оригіналами творчості Шевченка – художника. Виставку було розгорнуто у художньо - музичній вітальні музею, тому що невеликі за розміром малюнки та офорти вимагали такого вибудовування експозиції, щоби глядач міг наблизитися і краще роздивитися роботу, мав змогу відстежити кожену деталь, кожний штрих, кожне дрібне зображення, аби мати повне уявлення про майстерність художника.

Крім офортів на виставці були представлені ескізи, малюнки та етюди з натури, виконані Шевченком під час мандрівок містами і селами тодішніх Київської і Полтавської губерній. Увагу художника привертало краєвиди рідної землі, побутові сценки тощо. Наприклад, гравюра « У Києві» сповнена чарівною поетикою пейзажу, в якому зображено берег Дніпра і дорогу, що в'ється у далечінь попід кучерявими вербами. А офорт «Старости» показує глядачеві жанрову сценку з життя українських селян під час обряду сватання. Виставка витворів Т. Шевченка у Миколаївському художньому музеї ім. В.В. Верещагіна дала змогу всім відвідувачам доторкнутися до живої душі Тараса, подивитися його очима на Батьківщину з її красою і болем, з любов'ю та надією.

Доля шевченківських малюнків виявилася такою ж драматичною, як і доля самого автора. Задум видання альбому не був завершений через фінансову скруту та арешт самого художника 05 квітня 1847 року. На жаль, не підтримали ідею митця і українські

меценати, що мешкали у Санкт-Петербурзі. Вони лишилися байдужими як до видання, так і до нужденного життя українського народу, до його історичного минулого та й до трагічної долі самого Тараса Шевченка.

Проте є вища справедливість! У червні 2013 року, вже у третьому тисячолітті, в омріяній Кобзарем незалежній Україні у Музеї гетьманства відбулася презентація здійсненого до 200-річчя Т.Г. Шевченка факсимільного видання «Альбомів малюнків Тараса Шевченка 1845 року». Цей визначний проект втілено Фондом Миколи Томенка «Рідна країна» аби донести до сучасників ту Україну, яку побачив Шевченко. Унікальність цих записів і замальовок, окрім мистецької цінності, полягає ще й у тому, що велика кількість краєвидів, занотованих у цьому Альбомі, зафіксували вже невідому і втрачену Україну, адже йдеться про ті села, які були затоплені під час створення Кременчуцького, Київського та Канівського водосховищ.

Небагато з тих, кому випало безсмертя, здобуло його такою дорогою ціною, як Тарас Шевченко. Він був плоть від плоті поневоленого народу і прагнув його визволення. І схиляючи голови перед світочем українства, ми маємо черпати наснагу з його волелюбного духу і вірити, що Україна, за долю якої Тарас Шевченко не шкодував себе, і сьогодні вірить та сподівається на нашу любов і відданість.

«Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля...»
Так і буде!

Список використаних джерел:

1. Тарас Шевченко. Повне зібрання творів у 6-ти томах, К.1964.
2. Т.Г. Шевченко. Бібліографія, література про життя і творчість. За ред. Євгена Кирилюка. К.1963.Т.1.
3. П. Жур. Шевченківський Петербург. К.1972.С. 90-102
4. П. Зайцев. Життя Т.Г. Шевченка.К.1994.
5. Особистий архів Л.І. Самсонової.
6. Особистий архів автора.
7. <http://mincult.kmu.gov.ua>
8. <http://ridna.ua>
9. <http://taras-shevchenko.in.ua>